

22. Valentsova, M. M. (2002). The first in the Slavic traditional culture. In S.M. Tolstaya (Ed.). *Indicative space of the culture*, 192-208. Moscow (in Russ.)
23. Eliade, M. (1996). *Myths. Dreams. Mysteries*. Moscow (in Russ.)

TEMCHENKO Andriy, Candidate of Sciences (History), Associate Professor, Department of History of Ukraine, Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy,
e-mail: temchen@ukr.net

INSIGHT INTO THE MYTHOLOGY OF NUMBERS: SEVEN-BASED CYCLES IN TREATMENT AND MAGICAL PRACTICES OF THE EAST SLAVS

Abstract. Introduction. Study of ritual counting, determination of main mythological numerical values is an important factor in reconstruction of archaic beliefs of the East Slavs. Transitional numbers deserve special attention, in particular three, seven, nine, twelve, which correspond to mythological constants of birth and death.

Purpose. It lies in interpretation of the semantics of the number «seven» as a transitional number in the context of mythological traditions of the East Slavs.

Results. The symbolism of the number «seven» is based on empirical generalizations that have built the idea of time and space. Unlike the numbers three and nine, seven is the indicator of «weekday» period, because it indicates one of four phases of the Moon, which makes seven days and forms a week.

In mythological texts days of the week are associated with seven «yards», through which «three saints» (Sun, Moon, Sunrise) travel. In such a way not only celestial motion is explained, but ritual time manipulation is performed, particularly speeding or slowing of the time, being important for regulation of duration of the acute phase of a disease. Besides, a separate deity was assigned to the each day of the week. Those deities ordered «worldly» time and brought it closer to «heavenly» standards, in particular they defined periods of ritual permits and prohibitions. In treatment text an old tradition is specified – guardian deities are opposed by antagonists, whose semantics has relation to the other world.

Main guardian of the time is the Sun, and the first day of the week is devoted to it. The Sun supposedly updates the time, destroying troubles (including diseases) that have appeared in the previous time cycle (at night, in winter). That's why the first / main days of the calendar that represent periods of solstices and equinoxes are devoted to the Sun.

The number of antagonists opposing to seven deities, is increased exponentially and makes seventeen, seventy-seven, seven hundred, that intentionally breaks the parity of forces to demonstrate strength of the solar deity. In such a case right / «worldly» time (seven days of the week) is opposed by hypertrophied / «otherworldly» time, marked with numerical metaphors of the «wrong» seven, being compared to other concepts indicating the territory of «foreign» and hostile environment for a human.

Conclusion. Number «seven» indicates the days of the week. In mythological texts they are taken as seven «yards», through which «three saints» travel. In such a way the magical «regulation» of time is performed, and thus duration of the disease is regulated. In this regard each day of the week was given a certain deity that blessed the time and brought it closer to «heavenly» standards. Sacred characters – time guardians are opposed by otherworldly creatures that ruin the time. They are associated with the semantics of darkness, cold and death.

Key words: Myth, number, seven, semantics, Moon, snake, diseases.

Одержано редакцією 19.04.2017
Прийнято до публікації 31.05.2017

УДК 99(477) – 055.2 «9/15»

НЕТРЕБЕНКО Тетяна Вікторівна,
магістрантка ННІ історії і філософії
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького,
e-mail: tanya-netrebenko@ukr.net

ЗАХИСТ ЖІНОЧИХ ПРАВ У ГОСПОДАРСЬКО-ПОБУТОВОМУ ВИМІРІ В УКРАЇНІ (X–XVI ст.)

У статті досліджено давньоруські пам'ятки, які стосуються жіночих прав. Основна увага звертається на розгляд питань щодо захисту жінок різних соціальних верств та відповідальність за вчинені ними злочини. Розглядаються різні види злочинів та покарань.

Ключові слова: жінка, захист прав, покарання, феодальне законодавство, господарсько-побутовий вимір, майнові та соціальні права жінок.

Постановка проблеми. Актуальне нині жіноче питання скеровано на осмислення становища жінок у суспільстві і у стратегічному вимірі є складовою соціально-політичного напрямку розвитку держави і соціуму.

Феномен жіночих прав носить універсальний характер, оскільки права людини уніфіковані та стандартні. Вони знаходять своє закріплення в документах міжнародних та всесвітніх організацій, членами яких виступають суверенні країни світу. Жіночі права, як вони сформульовані в міжнародних документах, є в більшій мірі ідеалом, до якого повинні прагнути просуватися демократичні країни світу. Історично склалося так, що жінки тривалий час залишалися в тіні, коли мова йшла про права людини. При розгляді порушень прав цивільної або політичної природи, будь то катування, зникнення, хиби свободи самовираження, рабство, враховувався вплив цих порушень перш за все на чоловіків. Тому потрібно дослідити коло питань, котрі стосуються жіночих правових студій зазначених століть.

Нині, коли жіночі гендерні дослідження і вивчення основ гендерних знань міцно увійшли в систему гуманітарного вивчення, доречним є розгляд питань щодо формування жіночої особистості, як одного із стрижневих факторів у розвитку сімейних відносин.

Мета полягає у комплексному дослідженні соціального життя жінки крізь призму дослідження різних сфер життя – родинного, матеріального, соціального, застосовуючи різні дослідницькі стратегії історичної антропології та історії повсякдення X – середини XVI ст. Доцільним вважається вибір вивчення саме захисту прав жінок на господарсько-побутовому рівні та покарань за вчинені ними злочиння.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні історична наука збагатилася багатьма напрацюваннями, поставивши по-новому запитання науковості, меж, критеріїв історії. Важливим завданням, на нашу думку, є визначення можливих перспектив обраного напрямку дослідження, ймовірність їх існування.

Наяскравішою дослідницею жіноцтва безумовно є Н. Л. Пушкарева [11; 12]. Її праці це результат багаторічного інтересу до історії жінок. Наталія Львівна розкриває перед читачами світ жінок, який цікавий своєю непередбаченістю. Авторка багатьох праць щодо жіночих категорій та гендерних нерівностей дає змогу у своїх дослідженнях чітко зрозуміти, які існували виховні стратегії у X – середини XVI ст., традиційні обов'язки дівчаток, матерів, дружин, господинь.

Розвиток правових традицій культури сімейних відносин чітко окреслюють дослідниці Я. Д. Ісаєвич та О. Р. Федоров [13]. Культуру сімейних стосунків, на їхню думку, визначає етика сімейного спілкування з певною нормативною базою, пов'язаною з особливостями історичної епохи, національної культури, прийнятих морально-етичних норм та релігійних канонів.

Цікаву інформацію подає М. Ф. Котляр [14] щодо аналізу діяльності княгині Ольги. Автор зазначає, що період її правління у Києві можна вважати другим етапом формування руської державності (перший припав на період княжіння Олега та Ігоря).

Перше в Україні комплексне історико-етнологічне дослідження становища жінок у середовищі українського селянства, здійснене на засадах гендерного підходу створила О. Р. Кісь [15]. Показано засадничу неможливість однозначної оцінки гендерних відносин та становища українських жінок у минулому, розкрито суперечливі та складні аспекти жіночого повсякдення, які досі перебували поза увагою дослідників.

Розглянувши правові аспекти функціонування українського звичаєвого інституту власності, М. Гримич проаналізувала взаємодію звичаю і права у контексті «жіночого права», інституту приймацтва, внутрішньосімейних та позасімейних договірно-зобов'язальних та економічних традицій [16]. Дослідниця відзначає відмінності між народним звичаєвим правом та культурним правом, обґрунтовуючи зазначену відмінність різними видами юридичних уявлень, які не дозволяють узагальнити досвід народного права, застосовуючи норми юридичної теорії.

Виклад основного матеріалу. Характер феодального законодавства на Русі був зумовлений його класовою природою, тому громадські права жінок повинні розглядатися з урахуванням соціальної ієрархічності феодально-станової держави. Але таку можливість дають в основному пам'ятки світського права, які дозволяють зіставити ступінь покарання за один і той же злочин для представниць різних соціальних верств і класів. Розгляд поставленої проблеми можна умовно поділити на дві групи питань: перша “ захист жінок

різних соціальних верств феодальним законодавством і відповідальність за злочини, вчинені по відношенню до них як до членів суспільства та суб'єктів права; друга – відповідальність самих жінок за злочинні дії.

У давньоруських пам'ятках кримінального світського і церковного права зафіксовані різні види злочинів, що здійснюються по відношенню до жінок. Так, на підставі «Руської Правди» можна судити про ціну життя представниць різних класів і соціальних груп Русі. Наприклад, штраф за вбивство залежної жінки, коливалася відповідно тієї ролі, яку вона грала в вотчині феодала. Позбавлення життя холопки, що стояла на нижчому щаблі феодальної драбини, карали 6 гривнями, але ціна її життя могла бути і ще нижчою, в залежності від змін у внутрішній і зовнішній політичній кон'юнктури [1, 92].

Життя холопки цінувалася вище, ніж життя холопа (5 гривень), оскільки холопка була відтворювальною робочою силою для феодала. У «Слові о полку Ігоревім» південні князі, закликаючи на допомогу суздальського князя Всеволода, вигукують: «... еже б ти був [тут], то була б чага (раба) по ногаті, а кощей (раб) по різані». Наївно було б припускати, що автор «Слова ...» висловив думку з комерційною точністю; але приплив половецьких рабів дійсно міг так знизити ціну на руську челядь, що вони «гроша ламаного» не коштували б [2, 28].

Узаконюючи високу пеню за позбавлення життя холопки-годувальниці, «Руська Правда» особливо виділяла і положення раби-наложниці, яка виховує «робичича», від феодала, які, до речі, після його смерті отримували разом з матір'ю статус вільних людей.

На підставі цього ж закону можна встановити, що і штраф за вбивство невільної жінки, але яка не знаходиться в холопському стані, дорівнював штрафу за вбивство рабині. Вбивство ж жінки ремісника каралося вже 12 гривнями [3, 153].

Визначення правового становища вільної жінки на підставі «Руської Правди» викликало полеміку вчених ще в XIX ст. Єдиної думки з цього питання немає досі. Причиною тому – можливість двоякого тлумачення Ст. 88 «Руської Правди»: «Навіть хто уб'єт дружину, то тим же судом судити, яко же і чоловіка; аже буде винен[а], то полвіри двадцять гривень». Думка, висловлена в XIX – початку XX ст., підтримувалася більшістю істориків права, а в радянській історіографії – А. А. Зимінін [4]. Суть його в тому, що на Русі, як у всякому феодальному суспільстві, було узаконено нерівне становище жінки, за вбивство якої сплачувалася тільки половина штрафу. Іншу точку зору розділили С. В. Юшков [5] та М. Н. Тихомиров [6]. На їхню думку, за вбивство жінки судили так само, як і за вбивство чоловіка, а якщо жінка була винна (наприклад, сама брала участь в бійці), то штраф за її вбивство зменшувався до половини віри (20 гривень проти звичайних 40).

І ще одне міркування на користь думки про рівну плату за вбивство чоловіка та жінки в Русі: зауважимо, що в «Руській Правді» сплачувалася однакова пеня за позбавлення життя ремісника і жінки-ремісниці, годувальника і годувальниці, раба і рабині, тому і плата за вбивство жінки і чоловіка, які не перебувають в соціальній залежності, якщо слідувати логіці, повинні були бути однаковою. Певна складність, яка виникає при інтерпретації даної статті, полягає в тому, щоб з'ясувати, відносилось чи вищевказане розпорядження про грошове стягнення за вбивство саме до заміжніх жінкам або ж взагалі до кожної жінки. Останнє видається більш імовірним [1, 107].

Звернімося до іншого типу злочинів, відомому як «образа честі». Дане поняття з'явилося в XI ст. і в процесі еволюції набуло широкого шкалу варіацій. Можна розділити їх на дві основні категорії: образа честі шляхом вчинення будь-якого непристойного вчинку, дії і словесна образа. Одним з найбільш тяжких злочинів першої категорії було згвалтування.

«Руська Правда» не розглядала цей вид злочину. Але після того як в 1016 р. новгородці «іссекоше варягів у Поромоне дворі», коли ті почали бешкетувати в місті «насильство деят на мужатим дружин», в законах стали докладно обговорюватися розміри штрафів залежно від соціального становища ображених. Щодо представниць невільного населення цей злочин не тіг за собою кримінальної відповідальності, якщо суб'єкт, його зробив, був власником, паном постраждалої: «... аще ж раба від пана ... зневажений, несть си гріха, а пану відповідь дати». В цьому випадку злочинцеві призначалося церковне покарання (покута): рік постити або ж тільки «відповідь дати» представникам кліру. В якості компенсації за моральну шкоду, завдану рабині, її потрібно було звільнити з неволі. Це було наслідком розвитку норм «Руської Правди»: на підставі однієї зі статей можна зробити висновок, що наложниця мала право отримання «вольної» лише після смерті власника;

спираючись ж на церковні встановлення, рабиня могла розраховувати на свободу та при його житті («аще хто з рабою своєю блуд с'творити- звільнить рабу свою і постить літо єдине»). У разі якщо суб'єкт, який учинив насильство над рабиньою, був по відношенню до неї обличчям стороннім, злочин його був караним і відповідав він за нього на підставі світських законів, «Іже з чюжею рабою блудить, аще убо і будинків є, щоб він дав по тій вини пана раби тоя ... аще ж убогий є, так побитий буде» [1, 114].

Ще більш значна кара була встановлена за вчинення насильства над жінками вільного стану. «Пошібаніє» боярських дочок каралося штрафом, що обчислюється в золотих гривнях, співвідношення яких з срібними спеціально обумовлено в законі: «... Навіть будеть баба була в золоті б мати – взяти йому 50 гривень за гривню золота ...». Сума, яку виплачують за безчестя боярині, була значною: 5 гривень золота – «аже великих бояр дчі», представникам «менших» бояр сплачувалася 1 золота гривня. До того ж церковний закон наказував за «пошібаніє» дівчат, неодмінно потрібно укласти шлюб з нею та ще два роки покути [1, 116].

У XV – XVI ст. існувала система покарань за злочини, аналогічні збезчестінню, умикання, обмовки. До образи дією відносилося і порушення цілісності вбрання жінки, особливо зривання головного убору: «... оже с'грєнеть чюжее дружині повоя з голови або дщєри, з'явиться простоволоса, 6 гривень старі за сміттям» (аналогічна образа, нанесена чоловікові, каралася штрафом в 2 рази меншим). Забруднення жіночого одягу каралося декількома днями покути [1, 121].

Образа словом як вид злочину згадується в Статуті князя Ярослава в зв'язку з казусом неправдивого обвинувачення в зраді. Обов'язковість штрафу за словесну образу поєднується тут з покаранням, та в залежності від соціального рангу потерпілої. Образа словом дочок і дружин бояр каралася штрафом, рівним платі за згвалтування жінок цієї соціальної групи, — 5 гривень золотом (відшкодування, правда, отримував чоловік). Прирівнювалося до образи і наклепи на жінку; в разі, якщо наклепником опинявся чоловік, то постраждалій давалося право навіть вимагати розлучення [8, 54].

Покарання за тілесні ушкодження розглядалися в постановах «Руської Правди». Кара за каліцтво рабинь відбувалася лише в разі смерті потерпілої «аще хто бьет ... рабу свою жезлом, а помре від руки його судом; аще пробуде день або два, та не мстить: своє бо є маєток» [1, 121].

У середовищі вільного населення за нанесення побоїв дружині кримінального покарання чоловікові передбачено не було, але церковна влада призначала йому шість років покути, а дружині рекомендувала «извет дати перед людьми» і навіть допускала розлучення. Кримінальне ж покарання поширювалося на сторонніх чоловіків — грошовий штраф 6 гривень (без соціальних градацій).

Жінка як суб'єкт скоєного злочинного акту з'являється в джерелах не рідше, ніж в якості об'єкта злочину. Представниці всіх станів феодальної Русі, крім рабинь, були дієздатними особами, суб'єктами права, і тому самостійно несли відповідальність за злочини. Відповідальність, в тому числі матеріальну, за проступки, вчинені холопкою, ніс її феодал. Світське законодавство не обумовлювало розміри відповідальності за злочини саме жінок. Штрафи диференціювалися в залежності не від титула, а від соціально-класової приналежності злочинця або злочинниці. У той же час церковні нормативи становлять велику групу проступків, за які жінка зобов'язана була нести покарання (незалежно від соціально-класової приналежності — штрафи не диференційовані). Одним з них було перелюбство, за яке церква карала розлученням; крім того, чоловік мав право розлучення з дружиною по ряду інших приводів, прирівнюваних до подружньої зради [9, 64].

Крім перелюбу, скоєного як заміжними, так і незаміжними жінками, широко побутували й інші проступки морально-етичного порядку. Шкала покарань за них була широка — від десятка покаюльних поклонів (або декількох гривень штрафу) до декількох років посту. Особливо суворо каралися жінки, які вчинили дитяче «душогубство», «спотворили» в собі дитину, використавши для цього різні «зілля». Чоловіки мали право самі покарати таких жінок [7, 126].

Оскільки жінки на Русі нерідко брали участь і в різних бійках, Статут князя Ярослава не тільки виділив в окрему статтю «бійку по-женьска» (укуси, «одераньє»), але і ввів спеціальні покарання за побої, нанесені власному чоловікові, а також іншій жінці. В остан-

ньому випадку штраф був удвічі більше: 3 гривні за побої, нанесені чоловіку, проти 6 гривень за побиття жінки жінкою [8, 60].

За крадіжку, як один з видів кримінальних злочинів, стягувалися рівні штрафи як із чоловіків, так і із жінок. Крадіжка дружиною у власного чоловіка, як проступок швидше морального, ніж кримінального характеру, що не мав за собою покуту (лише «муж казнит'ю»), але за підпал будинку, на жінку накладався штраф.

Крім свідчень про відповідальність жінок за власні проступки в джерелах зустрічаються згадки про відповідальність дружин за дії їх найближчих родичів, в першу чергу чоловіків. Якщо майнова сторона цього питання характеризується наявністю таємницею іпотеки на майно дружини, то аспект особистої відповідальності обумовлений існуванням пережитків системи відповідальності колективною. Незважаючи на те що на підставі «Руської Правди» можна судити про затвердження вже в X ст. системи індивідуальної кримінальної відповідальності, проте в ній же є і стаття про видачу вольного «людина» за «розбій» на «потік і розграбування» разом з дружиною. Подібні свідчення є і в оповідній літературі. Так, деякі полоцькі князі в 1129 р. були заслани наступником Мономаха князем Мстиславом Володимировичем разом з дружинами і дітьми. Разом з чоловіками, які виявилися переможеними в політичній боротьбі, несли покарання і їх дружини [5, 163].

Слід звернути увагу у розгляді даного підрозділу й на права жінок під час судового процесу. У найдавніший період історії суд носив, як відомо, змагальний характер і обидві сторони вважалися позивачами. Навіть якщо не звертатися до історії розвитку майнових відносин в давньоруської сім'ї, то і тоді не можна не помітити, що вже Статут князя Володимира представляє жінку кінця XII — початку XIII ст. повноправною учасницею судового процесу. У сучасній і зарубіжній літературі найчастіше зустрічається думка, що жінки на Русі не могли бути свідками, «послухами» на суді [10, 25].

Висновки. Становище жінки на Русі в світлі феодального світського і церковного права до XVI ст. формально не відрізнялося від становища чоловіка. Деякі встановлені і розглянуті відмінності в дійсності могли бути як на користь жінки (подвійний штраф за деякі злочини, образа її честі), так і в бік обмеження її прав (частково в області «послухів» на суді). З XII — XIII ст. і навіть раніше жінки всіх соціальних груп, крім холопок, були зобов'язані нести відповідальність за злочини, вчинені ними самими або їх найближчими родичами, що є додатковим свідченням того, що жінки до середини XVI ст. стали самостійними суб'єктами права.

Правові норми, що закріплювали майнові та соціальні права жінок на Русі, були, зрозуміло, «юридичним висновком з існуючої економічної організації суспільства, яка заснована на приватній власності...». Саме економічна організація давньоруського суспільства і, як наслідок, її соціальна ієрархічність, феодальна стратифікація обумовлювали відмінність прав жінок в залежності від їх соціально-класової приналежності. Рубіж між правовим статусом привілейованого і залежного населення очевидний. Хоча влада формально зробила нормою юридичного побуту охорону життя і честі залежних жінок, грошові стягнення за злочини, вчинені щодо представниць непривілейованого стану, були значно меншими, ніж за аналогічні правопорушення, вчинені по відношенню до жінок знатних родів. Ті, деякі відомості про майновий стан представниць феодально залежного населення, дозволяють зробити висновок, що в цій формі повноваження соціально залежних жінок поширювалися лише на деяку сукупність рухомості. У міру феодалізації суспільства і посилення кріпосницьких тенденцій права ці скорочувалися.

Список використаної літератури

1. Руська Правда / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/oldukr2/oldukr51.htm>
2. Слово о полку Игоревім / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://briefly.ru/_/slovo_o_polku_igoreve/
3. Васюнина Л. А. Женщина в семье и обществе / Л. А. Васюнина. – М. : Просвещение, 1991. – 259 с.
4. Зимин А. А. Русские летописи и хронографы конца XV – XVI вв. / А. А. Зимин. – М. : Изд-во моск. ист-арх. ин-та. – 1960. – 410 с.
5. Юшков С. В. Очерки по истории феодализма в Киевской Руси / С. В. Юшков. – М. : Изд-во Академии наук СССР, 1939. – 253 с.
6. Тихомиров М. Н. Исследование о Русской Правде. / М. Н. Тихомиров. – Изд-во: Москва – Ленинград. – 1941. – 263 с.
7. Ястребицкая А. Л. Женщина и общество / А. Л. Ястребицкая // Средневековая Европа глазами современников и историков. – М. : ИФРАН, 1994. – 274 с.

8. Статут князя Ярослава / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://textbooks.net.ua/content/view/866/17/>
9. Ворожейкіна О. М. Народні звичаї та обряди / О. М. Ворожейкіна. – Харків: Основа, 2010. – 226 с.
10. Статут князя Володимира / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://leksika.com.ua/18740414/legal/statut_knyazu_volodimira_svyatoslavicha
11. Пушкарєва Н. Л. Женщины Древней Руси. / Н. Л. Пушкарєва. – М. : Мысль, 1989. – 286 с.
12. Пушкарєва Н. Л. Частная жизнь русской женщины: невеста, жена, любовница (X – начало XIX в.) / Н. Л. Пушкарєва. – М. : Ладомир 1997. – 330 с.
13. Ісаєвич Я. Д. Сімейний побут. Становище жінки / Я. Д. Ісаєвич, О. Р. Федоров // Історія української культури. – Том II. – К.: Наукова думка, 2001. – 740 с.
14. Котляр М. Ф. Княгиня Ольга в давньоруській фольклорній традиції / М. Ф. Котляр // Український історичний журнал. – №5. – К., 2010. – С. 191 – 202.
15. Кісь О. Р. Жінка в традиційній українській культурі (друга половина XIX – початок XX ст.) / О. Р. Кісь. – Львів, 2008. – с. 271.
16. Гримич М. В. Звичаєве цивільне право українців XIX – початку XX століття / Гримич М. В. – К. : Арістей, 2006. – 560 с.

References

1. Ruska Truth. Retrieved from <http://litopys.org.ua/oldukr2/oldukr51.htm>
2. Word of the regiment Igor. Retrieved from http://briefly.ru/_slovo_o_polku_igoreve/
3. Vasyunina, L. A. (1991). *The woman in the family and society*. Moscow (in Rus.)
4. Zymun, A. A. (1960). *Russian chronicles and chronographs end XV – XVI century*. Moscow (in Rus.)
5. Yushkov, S. V. (1939). *Essays on the history of feudalism in Kievan Rus*. Moscow (in Rus.)
6. Tihomirov, M. N. (1941). *Research Ruska Truth*. Publishing Moscow – Leningrad (in Rus.)
7. Yastrebytska, A. L. (1994). *Woman and society*. Moscow (in Rus.)
8. Regulations Prince Yaroslav. Retrieved from <http://textbooks.net.ua/content/view/866/17/>
9. Vorozheykina, O. M. (2010). *Folk customs and rituals*. Kharkov (in Ukr.)
10. Regulations Prince Volodymir. Retrieved from http://leksika.com.ua/18740414/legal/statut_knyazu_volodimira_svyatoslavicha
11. Pushkareva, N. L. (1989). *Women of Ancient Rus*. Moscow (in Rus.)
12. Pushkareva, N. L. (1997). *Private life of Russian women: the bride, wife, mistress (X - the beginning of the XIX century)*. Moscow (in Rus.)
13. Isayevych, Y. D. (2001). *Family life. The situation of women*. Kyiv (in Ukr.)
14. Kotlyar, M. F. (2010). *Princess Olga in ancient folk tradition*. Kyiv (in Ukr.)
15. Kis, O. R. (2008). *Woman in traditional Ukrainian culture (second half of XIX - early XX centuries)*. Lviv (in Ukr.)
16. Hrymych, M. V. (2006). *Ukrainian customary civil law XIX – early XX century*. Kyiv (in Ukr.)

NETREBENKO Tanya, Researcher Master's degree (History), Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy,

e-mail: tanya-netrebenko@ukr.net

PROTECTION OF WOMEN'S RIGHTS IN HOUSEHOLD MEASUREMENTS ON UKRAINE (X – XVI CENTURY).

Abstract. Introduction. *The problem of women's human rights and women's issue - it's not the same thing. At certain times they may be the same, but mostly in politics konkretyzuyuchys specific countries in the world, they are not identical. The phenomenon of women's human rights is universal, human rights and uniform standard. They find their form as documents of international and global organizations, whose members act as sovereign countries. Therefore, we must examine a range of issues concerning women's legal studies these centuries.*

Purpose. *Is to study complex social life of women in the light of studies of various spheres of life - family, financial, social, using different research strategies historical anthropology and the history of everyday life X - the middle of the XVI century. Appropriate choice of study is considered women's rights at household level and punishment for atrocities committed by them.*

Methods. *Historical, descriptive methods, the method of typological analysis.*

Results. *The situation of women in in the light of feudal society and church law to the sixteenth century. formally no different from that of men. Some established and examined differences could actually be in favor of women (double penalty for some crimes, abuse of credit) and towards limiting its rights (in part 'obedience' to the court). From the XII - XIII century. and even before women of all social groups, except holopok were required to be responsible for crimes committed by them or their immediate family members, which is an additional indication that women to the mid-sixteenth century. became independent entities.*

Originality. *It was possible to compile scientific views on the formation of features private life of*

women in the process of property and social rights, public and social factors influence the formation of female identity under legal protection in this period.

Conclusion. It was concluded that the government formally made life normal legal protection of life and honour depend women fines for crimes committed against non-privileged state representatives were significantly lower than for similar offenses committed against women of noble birth. Those are some information about the financial position of representatives of the feudal-dependent population, allow us to understand that this form from the socially dependent women distributed only to a certain set of mobility. As feudalization feudal society and strengthen these trends of law falling.

Key words: women, rights protection, punishment, feodlne legislation household dimension, economic and social rights of women.

Одержано редакцією 22.05.2017
Прийнято до публікації 31.05.2017

УДК 94 (430) «15»

КОВБАСЮК Стефанія Андріївна,
кандидат історичних наук, історик 1ої
категорії НДЧ історичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
e-mail: stephanierom07@gmail.com

«INFIRMIORI VASCULO»: ОСОБЛИВОСТІ РЕЦЕПЦІЇ СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ МІЗОГІНІЇ В ПІВНІЧНОМУ ГУМАНІЗМІ

У статті проаналізовано шляхи сприйняття та переосмислення середньовічної мізогінії у творах трьох Північних гуманістів – Еразма Роттердамського, Генріха Агріппи та Хуана Вівеса. Були виділені основні топоси середньовічного мізогіністичного дискурсу та порівняно їх рецепцію гуманістами.

Ключові слова: Німеччина, Нідерланди, Середньовіччя, ранньомодерний час, мізогінія, Північний Гуманізм.

Постановка проблеми. Північний гуманізм, поряд із Реформацією, був одним із найбільших ідейних рухів у країнах по іншій бік від Альп. Зазвичай його визначають як «християнський» на противагу «язичницькому» італійському. Його своєрідність спонукала вчених шукати джерела руху, який пов'язують з підготовкою Реформації. Чи була його основа середньовічною чи античною? Яким чином, узгоджувалось бажання повернутись до витоків християнства та «очистити» релігійні практики із захопленням латиною Цицерона та Овідія?

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідники не раз намагались дати відповіді на ці ґрунтовні питання шляхом детального аналізу творів знакових представників Північного гуманізму – Еразма Роттердамського, Генріха Агріппи, Хуана Вівеса. Головними темами історичних розвідок та монографій ставали проблема свободи волі [1], миру та війни [2, 3], освіти [4, 5] та філологічних студій [6]. Це не дивно – саме в цих сферах найбільше проявився інновативний потенціал заальпійських гуманістів. Із розквітом гендерних студій у 1990-тих – 2000-х роках все частіше дослідники звертаються до вивчення поглядів гуманістів на жіноцтво. Так, Еріка Руммель уклала збірку текстів «князя» гуманістів під промовистою назвою «Еразм про жінок» [7]. Альберт Рабіль у вступній статті до англійського перекладу промови Агріппи детально аналізує [8] джерела його поглядів, зупиняючись, однак, головним чином на ренесансних творах, які Агріппа міг використати при написанні «Промови». Також дослідник розкриває шляхи рецепції феміністичного спадку Агріппи у творах його послідовників та опонентів. Аналізу засад автора «Промови» присвячена і розвідка Д. Вуд [9]. Чарльз Фантаці розглянув [10] контекст появи «підручника» Вівеса для жіночого виховання – необхідність такого для освіти Марії Тюдор, доньки Катаріни Арагонської та Генріха VIII Тюдора [10, 1].